



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS  
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Press Unit  
Unité de la Presse

Fișă tematică — Simboluri și ținute religioase

decembrie 2018

Această fișă tematică nu obligă Curtea și nu este exhaustivă

# Simboluri și ținute religioase

## Expunerea simbolurilor religioase în săli de clasă din școli publice

### Lautsi si alții împotriva Italiei

18 martie 2011 (Marea Cameră)

Copiii reclamantei erau înmatriculați la o școală publică în care toate sălile de clasă aveau un crucifix pe perete, fapt pe care reclamanta l-a considerat contrar principiului secularismului în baza căruia dorea să își educe copiii. În cursul unei ședințe a consiliului de administrație al școlii, soțul reclamantei a ridicat problema prezenței simbolurilor religioase în sălile de clasă, menționând în special crucifixe, și a întrebat dacă nu cumva ar trebui îndepărtate. În urma deciziei consiliului de administrație al școlii de a păstra simbolurile religioase în sălile de clasă, reclamanta a introdus o plângere administrativă și s-a plâns, în special, dar fără succes, de încălcarea principiului secularismului. Aceasta s-a plâns Curții de faptul că expunerea crucifixelor în școala publică frecventată de copiii săi încălca art. 9 (libertatea de gândire, de conștiință și de religie)<sup>1</sup> din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și art. 2 (dreptul la instruire) din Protocolul nr. 1 la Convenție.

În hotărârea Marii Camere, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a dispus că **nu a fost încălcat art. 2 (dreptul la instruire) din Protocolul nr. 1** la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și că **nu s-a ridicat o problemă distinctă în raport cu art. 9 (libertatea de gândire, de conștiință și de religie)** din Convenție. Curtea a constatat în special că problema simbolurilor religioase în sălile de clasă se încadra, în principiu, în marja de apreciere a statului – în special pentru că nu exista consens la nivel european asupra acestei probleme – cu condiția ca deciziile în materie să nu ducă la o formă de îndoctrinare. Faptul că crucifixe din sălile de clasă din școlile publice din Italia confereau religiei majoritare a țării o vizibilitate predominantă în mediul școlar nu era suficient, în sine, să denote un proces de îndoctrinare. De asemenea, prezența crucifixelor nu era asociată cu învățământul obligatoriu despre creștinism; și nu

<sup>1</sup> Art. 9 (libertatea de gândire, de conștiință și de religie) din:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau în colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor.

2. Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.”

exista nimic care să sugereze că autoritățile erau intolerante față de elevii care erau adepți ai altor religii, cei care erau necredincioși sau care aveau convingeri filozofice nereligioase. În ultimul rând, reclamanta și-a păstrat dreptul ca părinte de a-i ilumina și sfătui pe copiii săi și de a-i îndruma pe o cale corespunzătoare convingerilor sale filozofice.

## Obligația de a apărea cu capul neacoperit în fotografiile de identificare destinate utilizării în documente oficiale

---

### **Mann Singh împotriva Franței**

13 noiembrie 2008 (decizie privind admisibilitatea)

Reclamantul, sikh practicant, a susținut că impunerea obligației de a apărea cu capul neacoperit în fotografia de identificare din permisul de conducere a constituit o ingerință în viața sa privată și în exercitarea libertății sale de religie și de conștiință. Acesta s-a plâns de faptul că reglementările în materie nu conțineau nicio dispoziție pentru tratamentul diferit al membrilor comunității sikh.

Curtea a declarat cererea **inadmisibilă** (în mod vădit nefondată). Curtea a reținut că fotografiile de identificare destinate utilizării în permisul de conducere, care îl arătau pe reclamant cu capul neacoperit, erau necesare autorităților responsabile de siguranța și ordinea publică, mai ales în contextul controalelor efectuate în temeiul reglementărilor de circulație rutieră, pentru a fi în măsură să identifice șoferul și să verifice dacă acesta este autorizat să conducă autovehiculul respectiv. Curtea a subliniat că respectivele controale erau necesare pentru asigurarea siguranței publice, în sensul art. 9 § 2 din Convenție. Curtea a considerat că modalitățile practice de aplicare a controalelor respective intrau sub incidența marjei de apreciere a statului pârât, mai ales că obligația persoanelor de a-și da jos turbanele în acest scop sau pentru eliberarea inițială a permisului era sporadică. Prin urmare, Curtea a hotărât că ingerința în litigiu a fost justificată în principiu și proporțională cu scopul urmărit.

## Controale de securitate (aeroport, consulate etc.)

---

### **Phull împotriva Franței**

11 ianuarie 2005 (decizie privind admisibilitatea)

Invocând art. 9 din Convenție, reclamantul, sikh practicant, s-a plâns în special de ingerința în exercitarea dreptului său la libertatea de religie, ingerință cauzată de autoritățile aeroportuare, care l-au obligat să-și dea jos turbanul în cursul controlului de securitate obligatoriu pentru pasageri la intrarea în sala de așteptare din zona plecări. Acesta a susținut că nu era necesar ca agenții de securitate să îl oblige să dea jos turbanul, mai ales că nu refuzase să treacă prin poarta detectoare de metale ori să se supună controlului cu detectorul portabil.

Curtea a constatat că controalele de securitate din aeroporturi sunt necesare în interesul siguranței publice în sensul art. 9 § 2 din Convenție și că modalitățile practice de aplicare a acestora în prezenta cauză se încadrau în marja de apreciere a statului pârât, mai ales că măsura era folosită doar ocazional. Prin urmare, Curtea a hotărât că este vădit nefondat capătul de cerere formulat în temeiul art. 9 din Convenție și a declarat cererea **inadmisibilă**.

### **El Morsli împotriva Franței**

4 martie 2008 (decizie privind admisibilitatea)

Reclamanta, resortisant marocan, căsătorită cu un cetățean francez, nu a primit viză de intrare în Franța deoarece a refuzat să își dea jos vâlul la controlul de identitate realizat de personalul de sex masculin la Consulatul general al Franței din Marrakech.

Curtea a declarat această cerere **inadmisibilă** (vădit nefondată), reținând în special că orice control de identitate la un consulat general urmărea scopul legitim al siguranței publice și că obligația reclamantei de a-și da jos vălul era foarte limitată în timp.

## Purtarea simbolurilor sau ținutelor religioase la școală sau universitate

---

### Învățători și profesori

#### **Dahlab împotriva Elveției**

15 februarie 2001 (decizie privind admisibilitatea)

Reclamanta, care era cadru didactic în învățământul primar și se convertise la islamism, s-a plâns de decizia conducerii școlii de a-i interzice să poarte vălul în timpul orelor, decizie confirmată ulterior de Tribunalul Federal Elvețian în 1997. Aceasta mai purtase vâl la școală timp de câțiva ani, fără să provoace tulburări evidente.

Curtea a declarat această cerere **inadmisibilă** (vădit nefondată), reținând că măsura nu a fost nerezonabilă, având în vedere îndeosebi faptul că respectivii copii pentru care era responsabilă reclamanta, în calitate de reprezentant al statului, aveau între 4 și 8 ani, vârstă la care copiii sunt mai ușor de influențat decât elevii cu vârste mai mari.

#### **Kurtulmus împotriva Turciei**

24 ianuarie 2006 (decizie privind admisibilitatea)

Cauza a avut ca obiect interdicția impusă unei profesoare universitare de a purta vălul islamic în exercitarea atribuțiilor sale. Reclamanta a susținut că interdicția de a purta vâl când predă i-a încălcat dreptul de a-și manifesta religia în mod liber. Aceasta a susținut îndeosebi că decizia comisiei disciplinare, conform căreia ar trebui să se considere că și-a dat demisia ca urmare a purtării vălului islamic, a constituit o încălcare a drepturilor sale garantate de art. 8 (dreptul la respectarea vieții private), art. 9 și art. 10 (libertatea de exprimare) din Convenție.

Curtea a declarat cererea **inadmisibilă** (în mod vădit nefondată). Aceasta a constatat că, mai ales în contextul relației dintre stat și culte religioase, rolului factorilor de decizie politică naționali trebuia să li se acorde o pondere specială. Într-o societate democratică, statul era îndreptățit să restrângă purtarea vălului islamic în cazul în care practica venea în contradicție cu scopul protejării drepturilor și libertăților altora. În această cauză, reclamanta a ales să devină funcționar public; „toleranța” arătată de autorități, pe care s-a bazat reclamanta, nu făcea ca norma în litigiu să aibă o forță juridică mai puțin obligatorie. Codul vestimentar în litigiu, care se aplica fără deosebire tuturor funcționarilor publici, avea ca scop să apere principiile secularismului și neutralității în cadrul serviciului public, mai ales al celor din învățământul public. De asemenea, scopul acestor măsuri și modalitățile practice de aplicare a acestora trebuie în mod inevitabil să fie lăsate, într-o oarecare proporție, în sarcina statului respectiv. În consecință, având în vedere marja de apreciere de care beneficiază statele contractante în materie, ingerința în litigiu a fost justificată în principiu și proporțională cu scopul urmărit.

### Elevi și studenți

#### **Leyla Şahin împotriva Turciei**

10 noiembrie 2005 (Marea Cameră)

Provenind dintr-o familie tradițională de musulmani practicanți, reclamanta a considerat că este dator să religioasă să poarte vâlul islamic. Aceasta s-a plâns de o regulă anunțată în 1998, pe când era studentă la medicină la Universitatea Istanbul, regulă prin care studentelor le era interzis să poarte vâl la orele de curs sau la examene, fapt care a determinat-o să plece din țară și să își continue studiile în Austria.

Curtea a hotărât că **nu a fost încălcat art. 9** din Convenție, constatând că în legislația turcă exista temeiul legal pentru ingerința în exercitarea dreptului reclamantei de a-și manifesta religia întrucât Curtea Constituțională a Turciei decisese anterior că purtarea vălului în universități este contrară Constituției. Prin urmare, reclamantei ar fi trebuit să-i fie clar, din momentul în care a intrat la universitate, că existau restricții privind purtarea vălului islamic și, de la data la care a fost anunțată regula universității, că risca să i se interzică accesul la orele de curs și la examene dacă îl purta în continuare. Având în vedere marja de apreciere a statelor în acest domeniu, Curtea a hotărât totodată că ingerința putea fi considerată „necesară într-o societate democratică” în sensul art. 9 § 2 din Convenție. În special, trebuia luat în considerare impactul pe care purtarea vălului islamic, adesea prezentat sau perceput ca îndatorire religioasă obligatorie, l-ar putea avea asupra persoanelor care aleg să nu îl poarte.

### **Köse și alte 93 de persoane împotriva Turciei**

<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=002-3516>

24 ianuarie 2006 (decizie privind admisibilitatea)

Cauza a avut ca obiect interdicția impusă elevilor din licee cu specific religios de a mai purta vălul islamic în cadrul liceului. Invocând art. 9 din Convenție, reclamantii s-au plâns în special că interzicerea purtării vălului islamic în unitățile de învățământ respective constituia o ingerință nejustificată în exercitarea dreptului lor la libertatea de religie și în special a dreptului lor de a-și manifesta religia. Părinții au susținut că interzicerea purtării vălului islamic în unitățile de învățământ respective încălca dreptul copiilor lor la instruire, așa cum este prevăzut în prima teză a art. 2 (dreptul la instruire) din Protocolul nr. 1<sup>1</sup> la Convenție. Aceștia au mai susținut că măsurile încălcau totodată drepturile părinților, prevăzute în a doua teză a art. 2 din Protocolul nr. 1. Aceștia și-au înmatriculat copiii la liceele respective cu credința că vor primi o educație concordantă cu convingerile lor religioase. Însă măsurile care au fost aplicate începând din februarie 2002 le-au lipsit de acest drept.

Curtea a declarat cererea **inadmisibilă** (în mod vădit nefondată). Curtea a constatat că codul vestimentar impus elevilor era o măsură generală aplicabilă tuturor elevilor, fără deosebire de credințe religioase. În consecință, chiar și presupunând că ar fi existat o ingerință în exercitarea dreptului reclamantilor de a-și manifesta religia, nu exista o aparentă încălcare a art. 9 din Convenție. În ceea ce privește capetele de cerere formulate de reclamantii în temeiul art. 2 din Protocolul nr. 1 la Convenție, Curtea a constatat, pe de o parte, că interdicția în litigiu era bazată pe principii clare și era proporțională cu scopul prevenirii tulburărilor și al protejării drepturilor și libertăților altora, precum și scopul păstrării neutralității învățământului secundar, iar pe de altă parte, că codul vestimentar impus în prezenta cauză și măsurile aferente nu constituiau o încălcare a dreptului prevăzut în a doua teză a art. 2 din Protocolul nr. 1.

### **Dogru împotriva Franței și Kervanci împotriva Franței**

4 decembrie 2008

Reclamantele, musulmane amândouă, au fost înmatriculate în primul an al unei școli gimnaziale publice pentru anul școlar 1998-1999. Acestea au participat de mai multe ori la orele de educație fizică purtând văluri pe cap și au refuzat să le dea jos, în pofida cererilor repetate ale profesorului în acest sens. Comitetul disciplinar al școlii a decis exmatricularea lor pe motivul încălcării obligației de asiduitate prin neparticiparea activă la orele respective, decizie care a fost confirmată de instanțe.

Curtea a hotărât în ambele cauze că **nu a fost încălcat art. 9** din Convenție, constatând în special că nu este nerezonabilă concluzia la care au ajuns autoritățile naționale conform căreia purtarea unui văl, precum vălul islamic, este incompatibilă cu orele de sport din motive de sănătate ori siguranță. Curtea a acceptat faptul că sancțiunea aplicată era consecința refuzului reclamantelor de a se conforma regulamentului aplicabil în școală –

<sup>1</sup> Art. 2 (dreptul la instruire) din Protocolul nr. 1 la [Convenție](#) prevede:

„Nimănui nu i se poate refuza dreptul la instruire. Statul, în exercitarea funcțiilor pe care și le va asuma în domeniul educației și al învățământului, va respecta dreptul părinților de a asigura această educație și acest învățământ conform convingerilor lor religioase și filozofice.”

despre care fuseseră informate în mod corespunzător – nu a convingerilor lor religioase, cum au susținut acestea.

**[Aktas împotriva Frantei, Bayrak împotriva Frantei, Gamaleddyn împotriva Frantei, Ghazal împotriva Frantei, J. Singh împotriva Frantei și R. Singh împotriva Frantei](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng-press/pages/search.aspx?i=003-2801594-3071237)** <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng-press/pages/search.aspx?i=003-2801594-3071237>

30 iunie 2009 (decizie privind admisibilitatea)

Cererile au avut ca obiect exmatricularea a șase elevi pe motivul purtării unor simboluri evidente ale apartenenței religioase. Aceștia erau înmatriculați în diverse școli publice în anul școlar 2004-2005. În prima zi de școală, fetele, care sunt musulmane, s-au prezentat purtând pe cap vâl sau batic. Băieții purtau „keski”, un tip de turban purtat de grupul sikh. În urma refuzului acestora de a da jos de pe cap obiectele nepermise, li s-a interzis accesul în clasă și, după o perioadă de dialog cu familiile lor, au fost exmatriculați pe motivul nerespectării Codului educației. În fața Curții, aceștia s-au plâns de interdicția privind obiectele pentru acoperirea capului, aplicată în școli, invocând în special art. 9 din Convenție.

Curtea a declarat cererile **inadmisibile** (vădit nefondate), hotărând în special că ingerința în exercitarea libertății elevilor de a-și manifesta religia era prevăzută de lege și urmarea scopul legitim de a proteja drepturile și libertățile altora și de a proteja ordinea publică. De asemenea, Curtea a subliniat rolul statului de organizator neutru al manifestării diverselor religii, credințe și convingeri. Referitor la sancțiunea exmatriculării definitive, aceasta nu era disproporțională față de scopurile urmărite deoarece elevii aveau posibilitatea de a-și continua studiile prin intermediul cursurilor la distanță.

## Purtarea simbolurilor sau ținutelor religioase la locul de muncă

---

### **Eweida și Chaplin împotriva Regatului Unit**

15 ianuarie 2013

Cele două reclamante – una angajată la *British Airways*, cealaltă asistentă medicală de geriatrie – sunt creștine practice. Acestea s-au plâns în special că angajatorii lor au impus restricții privind purtarea la vedere, la gât, a unor cruci creștine în timpul serviciului și au susținut că legislația internă nu proteja în mod corespunzător dreptul lor de a-și manifesta religia.

Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 9** (libertatea de religie) din Convenție în cazul primei reclamante și că **nu a fost încălcat art. 9, considerat separat sau coroborat cu art. 14** (interzicerea discriminării) din Convenție, în cazul celei de a doua reclamante. Curtea nu a considerat că lipsa, din legislația britanică, a unei protecții exprese pentru a reglementa purtarea ținutelor și simbolurilor religioase la locul de muncă însemna în sine că dreptul la manifestarea religiei a fost încălcat, deoarece problemele puteau fi și erau examinate de instanțele naționale în contextul pretențiilor de discriminare formulate de reclamanti.

În cazul primei reclamante, Curtea a hotărât că de o parte a balanței se afla dorința reclamantei de a-și manifesta credința religioasă. De cealaltă parte a balanței se afla dorința angajatorului de a arăta o anumită imagine a organizației. Deși acest scop era fără îndoială legitim, instanțele naționale i-au acordat prea multă importanță.

În ceea ce o privește pe a doua reclamantă, importanța pe care o avea pentru ea permisiunea de a-și mărturisi credința creștină purtându-și crucea în mod vizibil la locul de muncă a cântărit greu în balanță. Cu toate acestea, motivul pentru care i s-a cerut să nu mai poarte crucea, și anume protejarea sănătății și siguranței într-o secție de spital, era, în mod natural, mult mai important decât motivul care se aplica în privința primei reclamante, iar conducerea spitalului era în măsură să adopte decizii cu privire la siguranța clinică.

### Ebrahimian împotriva Franței

26 noiembrie 2015

Cauza a avut ca obiect decizia de a nu reînnoi contractul de muncă al unei asistente medicale sociale în urma refuzului său de a înceta să mai poarte vălul islamic. Reclamanta s-a plâns că decizia de a nu-i reînnoi contractul de asistență medicală socială îi încălca dreptul la libertatea de a-și manifesta religia.

Curtea a hotărât că **nu a fost încălcat art. 8** (dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenție, constatând că autoritățile franceze nu și-au depășit marja de apreciere prin constatarea că nu exista nicio posibilitate de reconciliere a convingerilor religioase ale reclamantei cu obligația de a se abține de la manifestarea acestora și prin decizia de a acorda precădere obligației de neutralitate și imparțialitate a statului. Curtea a observat în special că purtarea vălului a fost considerată de autorități ca o manifestare ostentativă a religiei, care era incompatibilă cu obligația de neutralitate care incumbă funcționarilor publici în îndeplinirea atribuțiilor lor. Reclamantei i s-a impus să respecte principiul secularismului în sensul art. 1 din Constituția Franței și cerința de neutralitate care decurge din acest principiu. Potrivit instanțelor naționale, era necesară susținerea caracterului secular al statului și, astfel, protejarea pacienților spitalizați de orice risc de influență sau părtinire în numele dreptului lor la propria libertate de conștiință. Necesitatea protejării drepturilor și libertăților celorlalți – respectiv, respectarea religiei fiecăruia – a constituit baza deciziei în litigiu.

#### **Cerere pendinte**

#### **Türk împotriva Germaniei (nr. 61347/16)**

Cerere comunicată guvernului german la 12 septembrie 2018

## Purtarea simbolurilor sau ținutelor religioase în instanță

### **Barik Edidi împotriva Spaniei** <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-5378856-6721575>

26 aprilie 2016 (decizie privind admisibilitatea)

Cauza a privit un avocat (reclamanta), căruia președintele completului de judecată i-a cerut să se întoarcă în zona rezervată publicului, pe motiv că avocații care pledează în instanță au voie să își acopere capul doar cu toca oficială (biretta). De asemenea, reclamanta a afirmat că plângerile sale nu au fost examinate pe fond de instanțele naționale.

Curtea a declarat cererea **inadmisibilă**. Capătul de cerere formulat de reclamantă în temeiul art. 6 § 1 (dreptul la un proces echitabil) din Convenție a fost respins de Curte ca nefondat. Curtea a considerat că, după ce a introdus procedura *alzada* în fața *Audiencia Nacional*, reclamanta însăși a determinat, de la începutul procedurii, situația de care s-a plâns. Comportamentul său a împiedicat astfel instanțele naționale să se pronunțe pe fondul cauzei. Potrivit constatărilor Curții, capetele de cerere formulate de reclamantă în temeiul art. 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) și art. 9 (libertatea de gândire, de conștiință și de religie) din Convenție, precum și art. 1 (interzicerea generală a discriminării) din Protocolul nr. 12 la Convenție trebuiau respinse pentru neepuizarea căilor de atac interne, din cauza neîndeplinirii de către reclamantă a formalităților prevăzute de legislația națională pentru căile de atac.

### **Hamidović împotriva Bosniei și Hertegovinei**

5 decembrie 2017

Martor într-un proces penal, reclamantul a fost dat afară din sala de judecată, condamnat pentru sfidarea instanței și amendat pentru refuzul de a-și scoate scufia. Acesta s-a plâns în special că sancționarea sa pentru sfidarea curții a fost disproporționată.

Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 9** (libertatea de religie) din Convenție. A constatat că nu existau elemente care să indice că reclamantul a dat dovadă de lipsă de respect pe parcursul procesului. Sancționarea sa pentru sfidarea curții pentru unicul motiv că a refuzat

să își scoată scufia, un simbol religios, nu a fost prin urmare necesară într-o societate democratică și a încălcat dreptul fundamental al acestuia de a-și manifesta religia. Curtea a subliniat în special că era necesar să se facă distincție între cauza reclamantului și cauzele privind purtarea simbolurilor și a ținutelor religioase la locul de muncă, în special de către funcționarii publici. Funcționarilor publici, spre deosebire de cetățenii persoane fizice, precum reclamantul, li se poate impune o obligație de discreție, neutralitate și imparțialitate, inclusiv o obligație de a nu purta simboluri și ținute religioase în timp ce exercită autoritatea publică.

### **Lachiri împotriva Belgiei**

18 septembrie 2018

Cauza are ca obiect scoaterea reclamantei din sala de judecată în urma refuzului său de a-și da jos *hijabul*. Aceasta s-a plâns că i-a fost încălcată libertatea de a-și exprima religia. Curtea a hotărât că **a fost încălcat art. 9** (libertatea de religie) din Convenție. A constatat că scoaterea reclamantei - un cetățean obișnuit, care nu reprezintă statul - din sala de judecată a constituit o restrângere a exercitării dreptului de a-și manifesta religia. Restrângerea a urmărit scopul legitim de protejare a ordinii publice în vederea prevenirii comportamentului lipsit de respect față de autoritatea judiciară și/sau cu caracter perturbator al ședinței de judecată. Curtea a constatat totuși că, la momentul intrării în sala de ședință, comportamentul reclamantei nu a fost lipsit de respect și nu a constituit - sau nu a fost susceptibil să constituie - o amenințare pentru buna desfășurare a ședinței. Prin urmare, a reținut că necesitatea restrângerii în cauză nu a fost stabilită și că încălcarea dreptului reclamantei la libertatea de a-și manifesta religia nu a fost justificată într-o societate democratică.

## Purtarea simbolurilor sau ținutelor religioase în spațiile publice

---

### **Ahmet Arslan și alții împotriva Turciei** <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng-press/pages/search.aspx?i=003-3042105-3359681>

23 februarie 2010

Reclamanții, 127 de membri ai unei grupări religioase cunoscute ca *Aczimendi tarikaty*, s-au plâns de condamnarea lor în 1997 pentru încălcarea legii privind purtarea acoperămintelor pentru cap și a normelor privind purtarea în public a hainelor religioase, după ce au mers pe stradă și au compărut în instanță purtând ținuta distinctivă a grupării lor (alcătuită din turban, pantaloni largi, tunică și baston).

Curtea a constatat **încălcarea art. 9** din Convenție, reținând în special că nu existau probe că reclamanții au reprezentat o amenințare la adresa ordinii publice sau că au fost implicați în prozelitism prin exercitarea unei presiuni necorespunzătoare asupra trecătorilor în timpul întrunirii. Curtea a subliniat că, spre deosebire de alte cauze, aceasta a avut ca obiect pedeapsa aplicată pentru purtarea unei ținute speciale în spații publice care erau deschise tuturor, și nu reglementarea purtării simbolurilor religioase în instituțiile publice, caz în care neutralitatea religioasă ar putea avea precădere față de dreptul persoanelor de a-și manifesta religia.

### **S.A.S. împotriva Franței (nr. 43835/11)**

26 iunie 2014

Cauza a avut ca obiect plângerea unui resortisant francez, musulmană practicantă, ca urmare a faptului că nu mai avea voie să poarte vâl pe întreaga față în public, ulterior intrării în vigoare, la 11 aprilie 2011, a unei legi care interzicea ascunderea feței în locurile publice. Reclamanta este musulmană devotată, iar în pretențiile sale a declarat că purta burqa și niqab în conformitate cu credința sa religioasă, cultura sa și convingerile sale personale. Aceasta a subliniat, de asemenea, că nici soțul său, nici vreun alt membru al familiei sale nu au presat-o să se îmbrace în acest mod. Reclamanta a adăugat că purta niqab în public și în privat, dar nu în mod sistematic. Astfel se mulțumea să nu poarte niqab în anumite împrejurări, dar dorea să aibă posibilitatea de a-l purta când alegea să

facă acest lucru. La urma urmei, scopul său nu era să-i deranjeze pe alții, ci să aibă liniște interioară.

Curtea a hotărât că **nu a fost încălcat art. 8** (dreptul la respectarea vieții private și de familie) și că **nu a fost încălcat nici art. 9** (dreptul la respectarea libertății de gândire, de conștiință și de religie) din Convenție. Acesta a subliniat, în special, că respectarea condițiilor de „conviețuire” reprezenta un scop legitim al măsurii în litigiu și că, mai ales că statul avea mult spațiu de manevră („o marjă largă de apreciere”) în ceea ce privește această chestiune de politică generală în privința căreia existau semnificative diferențe de opinie, interdicția impusă de Legea din 11 octombrie 2010 nu a încălcat Convenția. De asemenea, Curtea a constatat că **nu a fost încălcat art. 14** (interzicerea discriminării) din Convenție coroborat cu art. 8 sau art. 9: interdicția impusă de Legea din 11 octombrie 2010 avea, cu siguranță, efecte negative specifice asupra situației femeilor musulmane care, din motive religioase, doreau să poarte în public vâl ca acoperământ al întregii fețe, însă această măsură avea o justificare obiectivă și rezonabilă.

### **Belcacemi și Oussar împotriva Belgiei**

11 iulie 2017

Cauza a avut ca obiect interdicția de a purta în public obiecte vestimentare care acoperă parțial sau integral fața, conform legii belgiene din 1 iunie 2011. Ambele reclamante s-au prezentat ca musulmane care au decis din proprie inițiativă să poarte niqab – un vâl care acoperă fața, cu excepția ochilor – pe motivul convingerilor lor religioase.

Curtea a constatat că **nu a fost încălcat art. 8** (dreptul la respectarea vieții private și de familie), **nici art. 9** (libertatea de gândire, de conștiință și de religie) din Convenție și **nici art. 14** (interzicerea discriminării) din Convenție **coroborat cu art. 8 și art. 9**. Curtea a constatat, în special, că restrângerea adusă urmărea să garanteze condițiile de „conviețuire” și protejarea drepturilor și libertăților celorlalți și că era necesară într-o societate democratică. În primul rând, ca și în cauza *S.A.S. împotriva Franței* (a se vedea mai sus), Curtea a constatat că preocuparea de a asigura respectarea garanțiilor minime ale vieții în societate ar putea fi considerată ca un element al protejării drepturilor și libertăților altora și că interdicția era justificată, în principiu, numai în măsura în care urmărea să garanteze condițiile de „conviețuire”. În această privință, Curtea a explicat că, prin contactul lor direct și constant cu părțile interesate din țara lor, autoritățile statului erau, în principiu, mai bine poziționate decât o instanță internațională pentru a evalua nevoile locale și contextul local. Prin urmare, prin adoptarea dispozițiilor în litigiu, statul belgian urmărise să răspundă unei practici pe care o considera incompatibilă, în societatea belgiană, cu comunicarea socială și în general cu stabilirea de relații umane, care erau indispensabile vieții în societate. Era vorba de protejarea unui mod de interacțiune între persoane care, pentru stat, era esențial pentru a asigura funcționarea unei societăți democratice. Chestiunea dacă vâlul ca acoperământ al întregii fețe ar trebui acceptat în spațiul public belgian era astfel o alegere a societății. În al doilea rând, în ceea ce privește proporționalitatea restrângerii, Curtea a constatat că sancțiunea pentru nerespectarea interdicției în legislația belgiană putea varia de la amendă la pedeapsa închisorii. Închisoarea era însă rezervată persoanelor recidiviste și nu era aplicată automat. În plus, infracțiunea era considerată un „hibrid” în legislația belgiană, fiind parțial reglementată de dreptul penal și parțial de cel administrativ. Astfel, în contextul procedurii administrative, erau posibile măsuri alternative, acestea fiind luate, în practică, la nivel local.

### **Dakir împotriva Belgiei**

11 iulie 2017

Cauza a avut ca obiect un regulament local adoptat în iunie 2008 de trei localități belgiene (Pepinster, Dison și Verviers) privind interdicția de a purta în locuri publice obiecte vestimentare care acoperă fața și procedurile ulterioare în fața *Conseil d'État* (Consiliului de Stat).

Curtea a hotărât că **nu a fost încălcat art. 8** (dreptul la respectarea vieții private și de familie), **nici art. 9** (dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie) din Convenție și **nici art. 14** (interzicerea discriminării) din Convenție **coroborat cu art. 8 și art. 9**. Curtea a constatat, în special, că interdicția impusă prin regulamentul comun al



localităților din zona de poliție Vesdre putea fi considerată proporțională cu scopul urmărit, și anume menținerea condițiilor de „conviețuire” ca element al protejării drepturilor și a libertăților altora. Prin urmare, Curtea a hotărât că interdicția în litigiu putea fi considerată necesară într-o societate democratică și că – în mod similar cu situația apărută anterior în Franța (a se vedea mai sus, *S.A.S. împotriva Franței*) – problema dacă ar trebui sau nu permisă purtarea vălului ca acoperământ al întregii fețe în locurile publice din Belgia a constituit o alegere a societății. Cu toate acestea, Curtea a considerat că **a fost încălcat art. 6 § 1** (dreptul la un proces echitabil) din Convenție în această cauză. În această privință, Curtea a constatat că decizia *Conseil d'État* de a declara inadmisibilă cererea reclamantei pe motiv că era întemeiată numai pe art. 113*bis* din regulament, fără trimitere la art. 113, era excesiv de formalistă, precum și că accesul reclamantei la Consiliul de Stat a fost limitat într-o asemenea măsură încât a afectat echilibrul just care ar trebui atins între, pe de o parte, preocuparea legitimă de a asigura respectarea procedurii formale de introducere a acțiunilor în instanță și, pe de altă parte, dreptul de acces la instanțe. Curtea a observat că argumentele pe fond ale reclamantei au fost prezentate într-un mod argumentat și structurat și aveau o importanță deosebită.

---

**Contact presă:**

Tel.: +33 (0)3 90 21 42 08